

visoki biti. Zato se mora naj prvič štiri čevlje širok graben skopati od kapnice do tistiga mesta, kjer žleb od strehe ob steni ali zidu dolj do tal derži; po tem pa se celi graben na to vižo z ilam zabije, kakor je bilo na dnu kapnice priporočeno, in tako, da vës graben enmalo proti kapnici vesí. Le tako se bo voda brez zadržka va-njo stekala in ne bo nobena kaplja v škodo šla; ako se to ne zgodi, so vsi stroški za kapnico zgubljen denar.

Na pred imenovano ilovco se po celi dolžini kanala tri čevlje širok tlak s poplosko položenim ceglam, dvakrat edin na družiga (doppelt), naredí; pri tem delu je treba paziti, da špranje cegla ena na drugo ne pridejo.

Na ta 3 čevlje širok tlak se na vsako stran en čevlj debel zid naredí; po tem takim ostane na sredi en čevlj za kanal. Od zunaj se zidovi z ilam zabijejo. Dobro je, če se tlak in stranski zidovi iz štirjaskiga ali kvadratniga cegla naredé, ki manj špranj da.

Poslednjič se kanal z dobro zloženimi ali vkup stisnjenimi plošami ali pa hrastovimi plohi pokrije in z zemljo zasuje.

Da se voda za vsako rabo in celò za pijačo v kapnico dobí, se mora kanal, preden se zadela ali zaspè, noter do verha z debelo čisto nalaš za to rabo izprano šuto, naj bolje iz kacija potoka, napolniti; na to vižo se voda, preden v kapnico pride, izčisti (filtrira). Imenovana šuta se mora večkrat ali z novo nadomestiti, ali pa saj izprati, kader se kanal zagosti ali zamaši. Ravno tako se mora kapnica od časa do časa sprazniti, pomiti in blato iz nje zmetati, če hočes, da ti bo voda dobra ostala.

Da pa voda šute iz kanala v kapnico ne odnaša, se mora na žrèlo kanala močna dratena mreža vdelati.

Na dalje se mora še en kanal narediti, pa enmalo bolj pri verhu kapnice, kakor je poprejšnji. Ta kanal ima namen, da vodo, če je ob velikim deževju kapnica do verha polna, od nje odpeljuje, da čez-njo ne gré. Ta voda se na nižje ležeči prostor ali pa v kakošno jamo, za ta namen nalaš narejeno, po imenovanim kanalu spelje.

Hočes v kapnico pri štirnah navadno cev (Brunnröhre, Brunnzug) postaviti (vedri in druge pri štirnah navadne priprave za kapnico niso dobre zato, ker se voda z njimi kali), se mora na prej imenovano zidano kamnitno ali hrastovo kolo še tri čevlje visok kamnit ali pa lesen oklep narediti, in na to pokrov vdelati, da ljudje, živina ali kaj družiga v kapnico pasti ne more.

Če pa hočes v kapnico mojo c. k. privilegirano cev z brizglo postaviti, od ktere bom pozneje kaj povedal, pa zgorej imenovaniga oklepa ni treba, zato ker se kapnica ravno na imenovano kolo po mojim nasvetu pokrije.

(Dalje sledí.)

Zgodovinske pisma.

6. pismo

iz Vertovcove „občne zgodovine“ §. 9.

Hindostani ali izhodni Indiani — prvi omikani narodi na zemlji.

Azia, ki leži nam proti izhodu, je šestkrat veči od Europe. V tem nar večim delu sveta se povzdigujejo okolj in okolj in zmirej proti sredi,

dežele čez dežele, ali gorate ali pa iz nezmerljivih planjav obstoječe, dokler zadnjič nar visokeji goré, ki jim „Himelaja“ pravijo, iz njih proti nebu molé. De v teh, ali blizo teh krajev, ki so se prvi iz vod vzdignili, je človek vstvarjen bil, in de se je tû po potopu narpred vstavil, ni dvomiti. Grozno velike ravnine, ki se od imenovanih gor proti severju in izhodu prostijo, so bile od silodavnih časov nezapopadljivo rodovite gnjezda, iz katerih so se pogostama neštevilne trope krepkih in junaških ljudi, večidel berznih kočovnikov ali nomadov na konjih, proti izhodu, jugu in zahodu, dostikrat v sila daljne kraje valile, z grozovitimi vojskami vse premagovale in pod-se spravljale, zadnjič pa se vlenile, premagancam vpodobile in celò svoje imena zgubile.

Od podnožja Himalajskih gor se razprostira proti jugu do morja Hindostansko, ki mu pravijo tudi izhodne Indie, na prostor nič manji od Europe. Te dežele, akoravno sèmtertjè nekoliko gorate ali tudi pešene, so vender nar rodovitniši, in na naravnih zlo žlahnih pridelkih nar bogatejši celiga sveta. Pomaknjene bolj pod sonce imajo le dvoje letnih časov: mokriga in suhiga, brez zime, de še celò v večih visočinah, kakor je na priliko naš Triglav, nar lepši rež rase.

Razun vsih europejskih žitnih, sadnih in živalskih plemén imajo še veliko veliko svojih lastnih, ki bi pri nas celò ne rasle; tako rodijo razne žlahne dišave, sladkor, pavolo, krušne drevesa itd., tudi kamele, slone, papige, leve, tigre in veliko družih lastnih žival. Dežele so zlo obdarovane z zlatam, srebram, kotlovino, kositarjem in nar boljim železam. Nikjer drugej se ne najde toliko različnih, lepih in zlo drazih žlahnih kamnov ali biserov, kolikor v teh Indiah.

Take gorke in prijetne dežele so berž človeka k sebi vabile, ga s svojimi naravnimi doneski dobro redile, in ga mečile, de je začenjal počasi iz divjosti lesti, si živino rediti in zemljo obdelovati, de se je tako čedalje bolj omikoval.

Vse nar potrebníši in koristniši rokodelstva, umetnosti in znanosti, ki nam še zmirej v prijetniši življenje služijo, najdene so bile večidel od Hindostanov ob neznanih časih. Pred vso europejsko in vsako drugo znano dogodivšino, ko so še vsi drugi narodi po svetu divji bili, in v tami nevednosti tavalí, so se bili že dobro omikani Hindostani močno pomnožili, ter so v mnogoverstne države razpadli; imeli so svoje modre postavodajce in vladarje, svoje vére, krasne tempeljne in slovesne bogočastja. Po pogumnih tergovavcih, ki se za dobička voljo v nar veči nevarnosti podajajo, in vse overe serčno premagujejo, se je Hindostansko izobraženje raznašalo, sejalo in plodilo sperviè med bolj bližnje, sčasoma pa tudi med daljne narode. Tako je prišlo čez Babilonsko na Feničarje, po teh pa dalje na Greke in Rimce. Kakor sončna svetloba tedaj je nam došlo mnogo razjasnenje, so nam došle marsiktere umetnije, znanstva in védnosti, bi rekel, tudi vére, od izhoda.

V spričo rečeniga in v dokaz, kterimu se ne da zoper govoriti, so mnogi Hindostanski tempeljni, — pod zemljo do dveh milj dolgi in iz žive skale izsekani, obstoječi iz večih ali manjših posebnih tempeljnóv, iz katerih se zmirej iz eniga v družiga pride, in katerih je slednji na svoje posebne mere in razmere speljan in s podobami, tudi iz žive skale umetno izrezanimi, mnogoverstnih bogov

in boginj okinčan. Ti tempeljni so nar stareji in še obstoječe dela in priče človeškiga roda na zemlji. Hindostáni so bili sicer že večkrat od severnih bolj junaških ljudstev v vojskah premagani, pa vender nikoli iz svojih dežel pregnani; premagavci so se marveč po njih vergli, njih postave in šege poterdili, in se tako zadnjič sami poindianili. Hindostáni so bili in so še zmirej med vsimi Aziati nar bolj omikani narod, in vender oni sami ne zamorejo časa dokazati, kdaj de so bili njih tempeljni dodelani.

Ker so omejeni tempeljni v neznanih, tedej starodavnih časih izsekani bili, gré misliti, de že veliko popred so se bili mogli ljudje močno pomnožiti; de delavci so mogli z živežem, potrebnim in pripravnim orodjem prevideni biti, in de je veliko rokodelstev, umetnij in znanost že popred znajdenih bilo. Koliko časa pa — koliko nedopovedljive poterpežljivosti — ali znabiti, britke tlake — se je k speljanju eniga samiga taciga dela potrebovalo!

(Dalje sledi.)

Skušnje s Pajkovo sèsaliko.

Skušnje s Pajkovo mašino, ktere so bile v „oglasniku“ 16. lista Novíc napovedane in v pričo več zvedenih mož narejene, so poterdile, da ta mašina zamore prav dobro služiti pri zidarjih vodo iz dna zajemati, kakor tudi senožeti ž njo polivati. G. Pajk si je ž njo hvalo vsih pričujočih pridobil; samo to so nekteri opomnili, da mnoga druga z vodo vred zajeta soderga bi utegnila mašino pokvariti; ali temu se da s tem v okom priti, če se pred sesavne luknje dratena mreža napravi, kakor je pri navadnih vodnjakih, ali če se dno pod mašino globokeji izkoplje, da se v ti globini voda nabera, in kar je bolj debeliga, na dno pada.

Pokazale so pa tisti dan napravljene skušnje tole: sodec, ki je deržal 11 veder in 10 bokalov, z vodo napolniti, je bilo treba koló le 46krat zasukati in sodec je bil v 1 minuti in 11 sekundah napolnjen; v 1 minuti in 11 sekundah se je tedaj 11 veder in 10 bokalov vode 1 seženj, 3 čevlje in 10 palcov visoko vzdignilo. Po čez vzeto se spravi tedaj s to mašino v 1 minuti 9 veder in $18\frac{23}{25}$ bokalov iz dna. — Opomniti je še, da imenovana mašina na dnu, kjer stoji, ne potrebuje več prostora kot za 3 čevlje v kvadratu, — da se da cev gori in doli podaljšati, brez da bi treba bilo, mašine prestaviti, in da je le 2 mož treba jo sukati.

Pri ti priliki je bil tudi g. Pajkov pred 5 leti privilegirani vodnjak poskušen, ki se zamore ob enim tudi za brizglo (škropivnico) porabiti; očitno se je pokazalo, da je ta vodnjak za vsako hišo veliko veliko bolji, kakor vsaka druga navadna štirna, ker brez težave jo en sam človek goni in neprenehama teče voda z 2 cola in eno četert močnim curkam. Tri velike hvale vredne prednosti imenovaniga vodnjaka so: prvič da veliko vode v kratkim, drugič se da z njim delječ krog in krog in tudi na visoko v 1. nadstropje brizgljati, je po tem takim ta vodnjak pri hiši velika pomoč sosebno ob sili ognja; — tretjič ne more ta vodnjak nikdar pozimi zamerzniti, kar se pri navadnih ognjo-brizgljah tolikrat zgodi, da niso za rabo, kadar je nar večji sila.

Po vsim tedaj se zamorete obé napravi nevtrudljiviga g. Pajka očitno pohvaliti in priporočiti.

F. Terpinc,
predsednik kmetijske in obrtn. družbe.

Pravoznanske pisma.

2. pismo.

Kaznovavna oblast deržave se prične z omiko ali prosveto ljudstva, da se kazin ne misli več le kot osebujo (privatno) zadostilo razžaljenemu in osebujo maševanje ali osveta poškodovanega, ampak da velja kot pomoček za ohranjenje občnega reda in za brambo in varnost občne pravice.

Iz tega se lahko previdi, da je kazenska obravnava po različnosti politiskih deržavnih osnov in po različnosti omike mnogoverstnih narodov in časov različna bila v svojih pravilih in oblikah.

Moj namen ni tukaj se v zgodovinsko razlago spuščati, kakošne so nekda kazenske pravila bile in kako se je razžaljena pravica kaznovala, vunder se o ti priliki ne morem zderžati, častite bravece „Novíc“ zaverniti na edini jugoslavenski pravoslovni časnik, ki pod nadslovom „Pravdonoša“ pod vredništvom g. Ivana Danilova v Zadru izhaja in je Slovencem žalibog! premalo znan, akoravno izverstnost sestavkov, čistost jezika in niska cena ga zamore vsacemu priporočiti, in ki je v poslednjih listih l. l. kratko pravoslovno dogodivšino po izvirnih pismih popisal pod naslovom: „počelo i razvitak ustmenog i javnog postupanja“ s posebnim ozirom na slovanske dežele.

Ni tedaj moj namen v stare čase nazaj segati, ko je še pri nepokvarjenih v strahu božjim živečih ljudstvih božja sodba pravico razsodila, — ali od dvobojev govoriti, ko je ob časih vitezov telesna moč ali pravda silnega veljala, ali od tajnih sodb za glavo itd. — vse to opustivši hočem le od skrivne sodniške preiskave v kratkim govoriti, ki je bila pri nas in v mnozih družih deželah navadna noter do leta 1848, ktero je celi svet pretreslo.

Pri ti preiskavi je bila vsa obravnava od konca do kraja in v vsem skrivna, in ker je oestro prepovedano bilo, da bi bil kak zagovornik zatoženca branil, je bil obdolženec skoraj čisto v rokah samega preiskovavnega sodnika. Ker je bilo zapovedano, da se je mogla cela obravnava pismeno in po aktih peljati, se je vlekla preiskava včasih več let, in razsodivni sodni ni bilo moč, da bi bila sama zatoženca ali priče zaslišala. V osebi preiskovavnega sodnika so bile tedaj ravno nasprotno opravila zedinjene: on je bil zatožnik in zagovornik obdolženca in včasih tudi njegov sodnik — vse v enem. Mislimo si verh tega še patrimonialne (grajšinske) sodnije, katerim je bilo sodništvo le draga in težavna butara, in spoznali bomo, da je bila času primerna poprava kazenske pravde resobna potreba, ktera je overgla poprejno skrivno preiskovanje in patrimonialne sodnije in je vpejljala po tadašni vstavi in pravilih vednosti ustno in očitno ravnavo s porotnimi sodbami, po katerih je kazenska pravda, zidana na podlago nar večega spoštovanja deržavlanske svobode, ljudsko opravilo postala.

Da bojo tedaj te v kazenski pravdi toliko važne oprave slehernemu jasne, hočem njih zapopadek in njih koristnost natanjčnisi razložiti, opustivši le porotne sodbe, ktere pri nas sedaj niso več v djanju. Ustna in očitna obravnava pa, čeravno po novi postavi zlo omejene, ste nam po cesarskim patentu od 31. grudna 1851, v kterem je osnova organiške vredbe austrijskega cesarstva oznanjena, zagotovljene.

Ker ste tedaj ti napravi sedaj veljavni, pa gotovo ne slehernemu dovelj jasni, hočem o njih razjasnjenji v sledečih pismih obsirniši govoriti.

Kako v taci krajih, kjer vode manjka, dobre in stanovitne kapnice napraviti.

(Dalje.)

Iz kakošniga blaga (Materiale) pa morajo zidovi kapnice in kanalov zidani biti, da vodo derže?

Kjer je svet kamniten in se zamore kapnica iz terdiga kamnja napraviti, je to nar bolj; kjer pa pripravniga kamnja ni, ga cegel dobro nadomestuje. Cegel se mora pa po nalaš za to reč narejenim modlu delati, posebno dobro in skerbno žgati. Premalo žgani cegel ni za rabo in tudi tak ne, ki se je pri žganju zvil.

Model za cegel se pa takole naredi: na gladkim podu se naredi prvič tako velik krog, kakor bo kapnica v notranji svitlobi merila, namreč 6, 9 ali 12 čevljev; pa lih treba ni, da bi krog mogel cel biti, ga je tudi le en kos za to rabo dosti. En čevlj za tem krogom, to je toliko, kolikor bo zid debel, se naredi drugi krog; — prostor med tema dvema krogama da dolžino cegla. Zdej na notranjim krogu za širčino cegla 6 palcov odmeri, in to mero z dvema pikama zaznamvaj; po tem se na tisto piko, iz ktere so se krogi delali, pa le na eno teh dveh pik, na notranjim krogu, ki ste bile za širčino cegla narejene, ena lašta položi in od te poslednje pike do večiga kroga ena čerka potegne; — to da eno stran cegla, ravno tako se z drugo piko naredi. Tako je velikost in prava podoba cegla narejena.

Na to vižo narejeni modli pri vsi trojni zgoraj imenovani velikosti kapnic znotrej 6 palcov, zdej pa pri 6 ceglih svitlobe $7\frac{3}{4}$ palcov, pri 9 čevljih 7 palcov, in pri 12 čevljih $6\frac{3}{4}$ palcov merijo, dolgi so pa vsi po 12 palcov.

Da se manj špranj naredi in da se manj mavte porabi, je dobro, da se modli po 3 palce globoki naredé, da bo tudi cegel toliko debel. Vsak, kdor cegel dela, vé, da se ena zemlja proti drugi pri sušenju in žganju cegla bolj vsuši in vkup zleze ali stisne; torej je gotovo žgani cegel manjši kot je model. Zato mora vsak, ki svojo zemljo pozna, model za toliko veči narediti, kolikor se cegel vsuši in vžgè, da premajhen ne bode.

Mavta se napravi, postavim takole: za 3 cente mavte vzemi 1 cent živiga apna, 1 cent iz ceglovih koscov narejene moke, in 1 cent Pocuolske zemlje (Pozzuolanerde *).

Živo apno mora prej ko se rabi na zraku razpasti ali se razsuti. Da se pa to hitreje zgodi, se poskropi enmalo z vodo. Na vsako vižo mora biti živo apno tako drobno, kakor moka, da več izda.

Ceglovi kosci se morajo tudi ko moka drobno stleči.

Pocuolska zemlja se v Terstu cent po dvajsetici dobi.

Kdor si pa noče ali ne more imenovane Napolitanske zemlje omisliti, dobi za to rabo tudi dobro mavto, če vzame polovico živiga apna, polovico pa ceglove moke.

Vode se k mavti toliko prilije, da je mavta prav za rabo.

Ker se pa ta mavta hitro suši, se mora tudi le proti narejati.

*) Poleg Napolitanskega mesta Pozzuoli se koplje kot kamen terda zemlja, ktera večidel iz železnatiga peska obstoji, ki je z apnam v zemljo zvezan.

Na to vižo sozidani zidovi se hitro suše, in postanejo sčasoma terdni kot kamen.

(Dalje sledi.)

Zgodovinske pisma.

6. pismo

iz Vertovcove „občne zgodovine“ §. 9.

Hindostani ali izhodni Indiani — prvi omikani narodi na zemlji.

Hindostani ali izhodni Indiani so srednje postave, na lepe mere izrašeniga in zlo gibčniga života, prijetniga obličja in rumenorujavkasti; višji in bogateji so pa beli kot Europejci; oni so prijudniga in blagodušniga serca, skerbni, delavni in umetni v vsih rečeh, ki se vežejo s prijetnim življenjem. Pravijo dalje od njih, de so trezni, zmerni, postrežljivi, gostoljubni in zadovoljni, de niso grozoviti, tudi ne masevavci.

Razpadejo v več ljudstev, katerih nektere, na višjim prebivajoče, so vunder tudi bolj vojaške. Akoravno že dostikrat v vojskah premagani, so ostali Hindostani in ostanejo še večidel pri svojih starih verah, ustavah, postavah, šegah, navadah in jezikih. Po svoji veri imajo natorno nezapopadljivo moč za svojiga nar viksiga boga; ker pa razpade ta v več moči, imajo po tem takim tudi več nižjih bogov; proste ljudstva molijo pa podobe, ki so v spomin taci moči narejene, in so goli malikovavci. Njih vera jih uči, de je duša po pregrehi od boga odpadila, de se pa po storjeni in zadostni pokori zamore zopet z njim zjediniti; torej bolj pobožni med njimi se nedopovedljivo terpinčijo, zatajujejo, svoje hude poželjenja berzdajo, veliko darujejo, molijo in druge verne šege z natanjčnostjo spolnujejo; to pa še za tolikanj več, ker tudi verujejo na dušno preselovanje, to je, de duša, ki bi se na tem svetu dovelj ne spokorila, se po smerti z bogam ne zjedini, ampak v kakošno žival preseli, in sicer, kolikor so bile veči in ostudniši nje pregrehe, tudi v toliko zaničljiviši žival se preseli, na priliko v medveda ali prešiča, se še bolj in popolnoma spokoriti; torej oni tudi nobene živali ne jedó.

Brahmani ali bramani se imenujejo njih duhovniki, ki so tudi od nekdanjih njih postavodajavci, uradniki, sodniki in učeniki bili, in vse to po rojstvu. Nihče ne more v njih versto stopiti, ki ni njih roda. Vsi drugi ljudje so pa tudi od nekdanjih razkrojeni v svoje verste, in sicer tako, de nobenimu ni dano iz svoje verste v kakošno drugo prestopiti, kar je velik zadržik daljnemu izobraženju. V Predindiah je v bolj poznejih časih nekaj ljudstev staro vero opustilo in k mahomedanski pristopilo; te ljudstva se ne vežejo več tako nepremakljivo na stare verste.

V 12. stoletju pred Kristusom so se bili Hindostani povzdignili na svojo nar višji stopnjo izobraženja. Svoj iz 50 glasov ali pismenk obstoječi jezik so bili tako sčistili in vgladili, de ga mende ni bilo še na svetu mehkejiga in sladkejiga. V tem jeziku, ki se sanškritski jezik imenuje, ki je že zdavno umerl, iz kteriga je pa več sedanjih indianskih jezikov scveló, so bile jim vse verne bukve spisane, ki so jim še zmiraj njih sv. pismo; spisane so bile tudi mnoge druge zlo različne modroslovske, pesmeniške, zgodovinske in jezikoslovske bukve. Ker so pa bili Hindostani priljudni, blagodušni in mično občutljivi, so vse njih poezije ali pesmenije, zlasti za gledišne igre spisane, zlo prijetne. Njih pismenstvo ni še vse na dan poteg-

njeno in še ne popolnoma znano, in je zlo velikiga obsežka.

Za vès ta pismenski zaklad niso Greki in Rimci in tudi ne drugi Europejci do poslednjih časov clo nič vedili; po Angležih se je pa to razglasilo. Ti so v pretečenih sto letih po lakomnih in krivičnih vojskah toliko indianskih dežel pod se spravili, de imajo v Hindostanu blizo 80 milionov podjarmenih duš, ki jim morajo davke plačevati. Tudi Angleži so premagane Hindostane, kakor vsi poprejšni premagavci, pri njih vérah, postavah in navadah pustili, zunej tega, de vdove ne smejo več po smerti svojih mož se sožgati dati, kar je popred v navadi bilo.

Angleži so osnovali v Hindostanu visoko šolo ali vseučiliše, v katerim se Indijani z europejsko, Europejci pa z indiansko pismenostjo soznaujejo. K sreči niso bili brahmani sanškritskiga čisto v nemar pustili, tako se ga lahko še vsi, ali Indijani ali Europejci, kakor pri nas greški ali latinski, naučé. Po Angležih tedaj, ki sanškritsko znajo — znajo ga že tudi mnogi drugi Europejci — so se že mnoge sanškritske bukve v europejske jezike prestavile, in pričakovati gré, de se jih bo še več družih, za ktere znabiti se še ne vé, in ki se bodo še v Hindostanu najdle, Europejcam oznanilo.

Tako se bo zmiram več od hindostanskiga književstva zvedilo, in obsežik človeških vednost se bo čedalje razširjeval.

Pravoznanske pisma.

4. pismo.

Ali le od deržavnega tožnika osnovana zatožba ima to imenitno pomembo, ne pa zatožba osebnega tožnika, kakoršna je v skrivni preiskavni obravnavi navadna, zakaj le tako stopi kazin kot pokora razžaljene občinske zadeve na svetli dan, in je deržavi poročstvo, da vsi prestopki postave (kolikor občinstvo zahtevajo in se obdolženc nepotrebno ne draži in se nepotrebni stroški deržavni denarnici ne prizadevajo) pridejo sodniku na znanje in zasluženi kazni zapadejo; osebujni zatožnik pa še marsikterega hudodelstva ne zatoži, ako ni bil kdo posebno poškodovan, čeravno občinski prid njega kaznovanje silno terja; marsiktera osebujna zatožba tudi zaostane, če je tožnik nemaren ali če se preveč potov k sodnici po tem boji, ali če mu ni ljubo, da bi se po zatožbi ne razkrile kakošne sitne družinske skrivnosti, ali iz straha, da bi se zatoženi ali njegova žlahta po tem nad tožnikom ne maševala, ali če se ob kratkem brez sodbe poškodovane s poškodovavcom spravi, če mu je ljubši kratka sprava kot dolga pravda.

Ako se čez vse to še pomisli mnogo krivičnih zatožb iz same strasti in maševanja, s kterimi se dostikrat zakrivajo hudobni nameni, je očitno kot beli dan, da so deržavne pravdnije kot očitne zatožnice tudi gledé na blagodevnost (Moral) ena nar dobrotljiviših in potrebnih deržavnih naprav.

Ne sme se tedaj deržavna pravdnija misliti kot neusmiljena tožnica ali enostranska vladna služnica; njeno imenitno opravilo je posvečeno čisti resnici in pravici; nje sveta dolžnost je nedolžnega ravno tako braniti kakor krivičnega krepko brez strasti preganjati in ga izročiti zasluženi kazni. Po tem načinu je deržavna pravdnija strah hudodelcom, poštemu človeku pa zaželjeno zavetje.

Tako varje deržavni pravdnik občinsko pravo; zagovorniku je pripušeno, zadeve zatoženca na vse strani razjasniti, in sodniku kot tretji samostojni

oblasti je dano brez enostranosti pravdo razsoditi. Kdo ne bo zapopadel po tem, kakošna velika prednost gré sedanji zatožbini obravnavi pred poprejšnim skrivnim preiskovanjem! Sedaj se zatoženemu brez zadržka in brez zakrivanja vse naravnost pové, kar zoper njega govori, in po tem mu je priložnost dana, se zagovarjati, krez da bi se mučil po dolgočasni ravnavi in bi se po kaznih nepokornosti prisiloval obstati česar je obdolžen. Poprej je po skrivni preiskavi terpela pravda včasih več let, in mnogo potroškov je zadelo deržavno kaso.

Opravilo preiskovavnega sodnika, ki brez enostranosti sedaj stoji med zatožencom in tožnikom, je po terjatvi deržavne pravdnije bitstvo hudodela preiskati, hudodelnika zvediti, vse dokaze, ki za zatoženca ali zoper njega govoré, na dan spraviti — z eno besedo: vse pripraviti, kar služi v podlago razsodbi, brez da bi preiskovavni sodnik praviloma sam razsojeval.

Tretji obstojni del zatožbinega ravnala je zagovarjanje obdolženega, o kterem bo treba nekoliko obširniši govoriti, ker zagovarjanje zatoženca je pri nas popolnoma nova reč, ktere še marsikteri ne zapopade prav. Ni se tedaj čuditi, da novina marsikteremu ni dostojno jasna, in da se je še tu in tam slišalo: „to je narobe svet, če se tudi „lumpi“ zagovarjajo“.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Ceguar.

* **Pravdonoša**, hvale vredni pravoslovni časnik v ilirskim jeziku, je bila poslednji čas zavolj premalega števila naročnikov v nekaki zadregi. Ban Jelačić je poslal unidan vredništvu 250 fl.: naj bi se za te denarje 30 iztisov v Dalmaciji razdelilo, in časnik na dalje izdajal. Tudi škof v Diakovaru je podpornik verlega časopisa.

* „**Vesna**“ je razpisala do konca t. m. čas za naročila, in pravi, da bo morala nehati, ako se do tega časa dovolj naročnikov ne oglasi, kterim pa ni treba koj naročnine poslati, ampak še le takrat, ko bodo prvi list prejeli. Velja „Vesna“ po pošti za četert leta 1 gold. 50 kr. Škoda bi bilo za ti izverstno vredovani časopis, posebno kar tiče novice o slovstvu, v kterih vse druge časopise prekosi.

* **G. Jakob Mikoč**, profesor nautike v Reki, izdeluje plavsko in matematiško imenoslovje.

* **G. Ivan Bogdan Staněk** pripravlja novo zbirko pesem k tisku.

* V nekterih dneh bo v Pragi prišel na svitlo topografiški slovník vsih krajev českega kraljestva s pristavkom, pod ktero vradnio ali faro spadajo.

* Komaj je slavni **Vuk Stefanović Karadžić** dokončal svoj velki slovník, kterega smo že prejeli, že spet za tisk pripravlja novo delo pod naslovom: „**Narodni pripovijedke**“, nabrane med serbskim narodom, v Bački, v Sremu, na Serbskem, v Hercegovini, v Kotaru in drugih krajih. Knjiga bo obsegla kacic 15 tiskanih pol, — naročnina, ki se prejema do konca mesca junija, znese 1 gold.

* Učeni profesor **Kucharsky** pripravlja za tisk sila važno delo, namreč zemljopisni slovník slovansko-nemško-poljski.

* V družbo sv. Mohora se je dosihmal zapisalo že 315 udov.

* Prestavljavec hvaljene vesele igre: „**Dami a husari**“, g. **Pravoslav Volak** s poljskega v česko od **Aleksandra Fredra**, je spet nekoliko iger tega pisatelja v česko predstavil in obljubi še vse druge prestaviti in na svitlo dati. — Prav bi bilo, ako bi se kdo lotil „dame i husare“ tudi v slovensko prestaviti.

(Vred.)